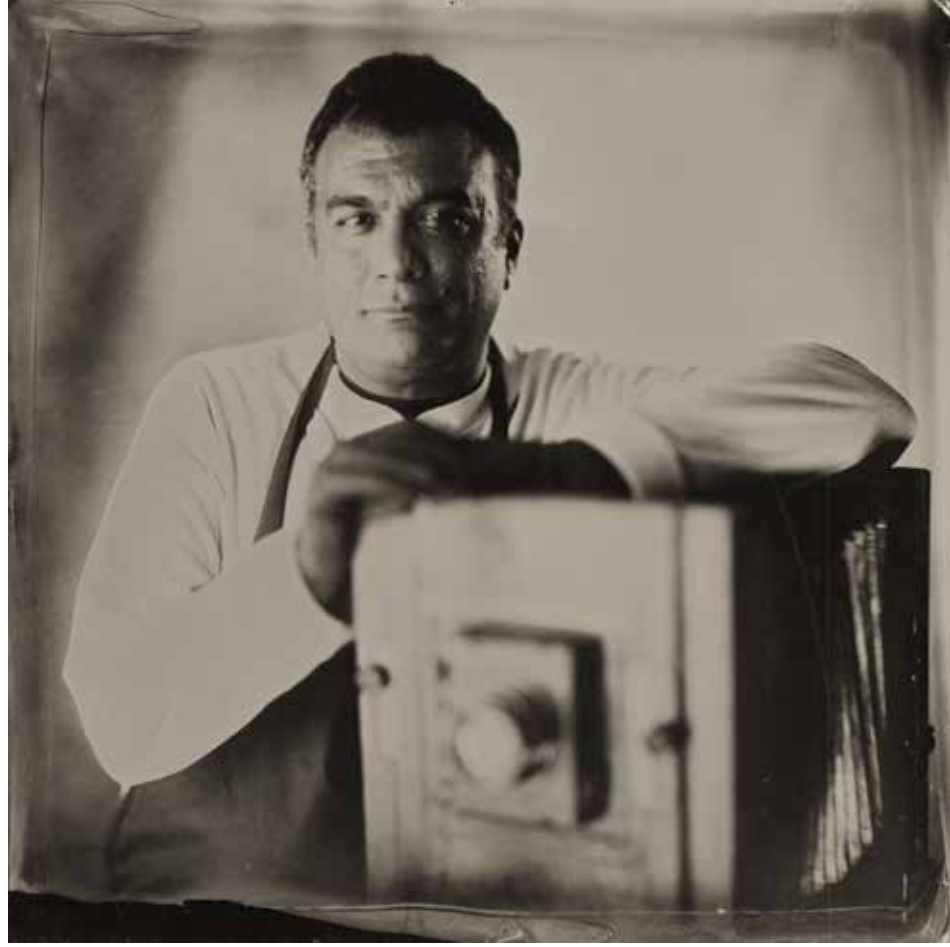

El emeği göz nuru

DÜNYA NÜFUSUNUN BÜYÜK ÇOĞUNLUĞUNUN CEP TELEFONU SAYESİNDE FOTOĞRAFÇI OLDUĞU GÜNÜMÜZDE HER İKİ DAKİKADA BİR, 19. YÜZYILDA ÇEKİLMİŞ BÜTÜN FOTOĞRAFLARDAN DAHA FAZLA FOTOĞRAF ÇEKİLİYOR. BU ARADA İSTANBUL'DA BİR FOTOĞRAFÇI, 19. YÜZYIL TEKNİKLERİ İLE FOTOĞRAF ÜRETİYOR. BU SAYIMIZDA KERİM SUNER'İN KONUSU OLUYORUZ.

Otoportre 25.03.2016
19x19 cm. Ambrotype

Öncelikle bir bilgisayar mühendisi olmanıza rağmen neden analog yöntemleri ve özellikle tarihi teknikleri tercih ettiğinizi öğrenebilir miyiz?

Dijital fotoğrafçılık gelişmeye başladığında çok heyecanlanmıştım. Fotoğrafçılık artık bilgisayar ortamına taşıyordum, bu da benim doğal yaşam ortamımdı. 1 megapikselli ilk dijital kameramı aldıktan sonra daha yüksek megapiksellerin, daha yüksek ISO değerlerinin, daha yüksek kapasiteli depolama ürünlerinin ve daha hızlı bilgisayarların peşinde geçen, her yıl on binlerce fotoğraf çektiğim bir dönem başladı. Çok fazla fotoğraf çekiyordum ama gitgide fotoğraftan uzaklaşıyordum. Bir gün bilgisayarımnda sadece beş yaşındaki oğlumun otuz bin-

den fazla fotoğrafı olduğunu ama elimde tutacak bir tane bile fotoğrafı olmadığını fark ettim. O günden sonra oğlumun beğendiğim fotoğraflarını işleyerek kâğıda basmaya başladım. Bu faaliyet bana yıllar önce lise yıllarımda karanlık odada çalıştığımız, fotoğrafla iç içe olduğumuz, fotoğrafın oluşumunun her aşamasını yaşadığımız günleri hatırlattı. O yıllarda kullandığım kameram hâlâ çalışıyordu. Ben de içine bir film takıp onu kullanmaya başladım. Kimyasalları bulmak da pek zor olmadı ve ofisimin banyosunda ilk rulo filmimi yıkayarak tarihte geriye doğru uzanan serüvenimi başlatmış oldum. Zamanla daha da geriye giderek, 1850'li yılların tekniklerine kadar geldim. Tarihi teknikleri tercih etmemin en önemli nedenlerinden biri, fotoğrafçının bizzat

Müfit Can Saçıntı Portre Çekimi

ellerini kullanarak fotoğrafın oluşumunun her aşamasının içinde olması ve ortaya çıkan her fotoğrafın el emeği göz nuru ile üretilmiş, benzersiz bir obje olması. Bu süreç çok daha yavaş olduğundan her bir fotoğraf için uzun süre düşünüp taşınıp saatlerce emek harcamak gerekiyor. Ben bir günde en fazla altı-yedi fotoğraf üretebiliyorum, oysa bugün en sıradan dijital kameralar bir saniyede daha fazla kare çekebiliyor. Daha sonra bilgisayar başında binlerce fotoğraf içinden işe yarar dört beş taneyi ayıklamak gerekiyor ki, bu hiç bana göre değil artık. Tabii ki ticari işlerde dijital fotoğrafın yerini göz ardı etmek mümkün değil. Teknolojinin bugün geldiği noktada analog fotoğrafla ticari iş üretmek, eğer işe sanatsal bir boyut katmak niyetinde değilseniz, söz konusu olmuyor. Ben bu durumu biraz da ticari taşıma için şilepler, tankerler, transatlantikler kullanılırken keyif için yelkenli tekne kullanılmasına benzetiyorum.

Tarihi tekniklerden yoğun olarak Islak Kolodyum (Wet Collodion) tekniğini kullandığınızı görüyoruz. Neden özellikle bu tekniğe ilgi duyduunuz ve nasıl öğrendiniz?

Her şey Youtube'da izlediğim bir video ile başladı. Fotoğrafçı Ian Ruhter, bir kamyoneti fotoğraf makinesine dönüştürerek ve kendisi de bizzat kamyonetin içinde fotoğraf makinesinin bir parçası olarak çalışıyor ve dev boyutlarda Islak Kolodyum fotoğraflar ürettiyordu. Adeta büyülendim ve bu tekniği mutlaka öğrenmeye karar verdim. O kadar içten istemişim ki, birkaç ay sonra Ian Ruhter o kamyonet fotoğraf makinesi ile benim portremi çekiyordu. Tesadüfler arka arkaya geldi ve Ian Ruhter'in ilk düzenlediği atölye çalışmasına katılma imkanım oldu. Bütün katılımcılar az önce bahsettiğim videoyu izledikleri için çölün ortasındaki Palm Springs kasabasında toplanmıştı; aramızda

“Bir gün bilgisayarımnda sadece beş yaşındaki oğlumun otuz binden fazla fotoğrafı olduğunu ama elimde tutacak bir tane bile fotoğrafı olmadığını fark ettim.”

Müfit Can Saçıntı – 19.02.2018 30x30 cm. Ambrotype

Elif 94 (Ruh Parçaları Sersinden)
25.06.2019
30x30 cm. Ambrotype

ünlü aktör Gary Oldman da vardı. Dört günlük yoğun bir eğitimin ardından İstanbul'a döndükten sonra uzun bir tek başına öğrenme ve tekniği geliştirme süreci başladı. Bu süreçte de Islak Kolodyum alanında dünya çapında fotoğrafçılarla birebir online çalışma imkanı buldum ve tekniğin püf noktalarını öğrendim. Öğrenme sürecinde çok fazla hata yapıyorsunuz ve hatalarınızdan öğreniyorsunuz; yılmamak gerekiyor. Atölye çalışmalarından sonra, birçok fotoğrafçı tek başına kaldığında gerekli sabrı gösteremediği için pes ediyor. Bildiğim kadarıyla bizim ilk atölye çalışmasına katılan on katılımcıdan sadece Gary Oldman ve ben, bu tekniği uygulamaya devam ediyoruz.

Islak Kolodyum tekniğinin fotoğraf tarihindeki yerinden de biraz bahsedebilir misiniz?

Fotoğrafın icadı ve tarihi biraz karmaşık: 19. yüzyılın ilk yarısında “fotoğraf” olarak kabul edebileceğimiz yirmi dört tane icat var. Bunlardan sadece iki tanesi, 1839 yılında Fransız ressam Louis Daguerre'in geliştirdiği Daguerreotype ve İngiliz aristokrat-mucit Henry Fox-Talbot'un geliştirdiği Calotype teknikleri, günümüzde ilk pratik fotoğraf teknikleri olarak biliniyor. Hangisinin ilk olduğu, o zaman olduğu gibi bugün bile kesin değil; her iki taraf da kendisinin ilk olduğunu iddia ediyor. Her ikisinin de birbirine göre üstün ve zayıf yönleri var. Daguerrotype ile gümüş kaplama plakalar üzerine çok keskin, fakat kopyalanamayan fotoğraf üretilbilirken, Calotype tekniği ile kâğıt negatif sayesinde kâğıt üzerine kopyalanabilen ancak imaj kalitesi daha düşük olan fotoğraflar elde ediliyor. Her iki tekniğin de başlıca dezavantajı, patentli

Elif 81 (Ruh Parçaları Sersinden)
15.04.2019
30x30 cm. Ambrotype

olması. Her isteyen bir kamera alıp fotoğraf çekmeye başlayamıyor, yüksek tutarda lisans ücreti ödemesi gerekiyor. Bu yüzden fotoğraf geniş kitlelere ulaşamıyor. 1851 yılında İngiliz heykeltıraş Scott Archer, her iki tekniğin de üstün yönlerini birleştiren Islak Kolodyum tekniğini icat ediyor. Islak Kolodyum tekniğini kullanarak hem şeffaf cam üzerine negatif üreterek kâğıda imaj kalitesi son derece yüksek fotoğraf baskısı alınabiliyor, hem de siyah cam veya metal plaka üzerine tek kopya fotoğraflar üretmek mümkün oluyor. En önemlisi, Scott Archer, bu tekniği patentlemeden insanlığın kullanımına sunuyor. Böylelikle fotoğraf geniş kitlelere ulaşabiliyor ve bu teknik geliştirilerek bugün kullandığımız filmin temel kimyasal yapısını oluşturuyor. Scott Archer ise bu önemli icadından hiçbir maddi getiri elde edemeden beş parasız hayata veda ediyor.

Çok fazla teknik detaya girmeden Islak Kolodyum tekniği ile bir fotoğrafın oluşum sürecini anlatabilir misiniz?

Cam veya parlak siyah bir metal bir plakayı ana maddesi kolodyum olan kimyasal karışım ile kaplayıp, gümüş nitrat banyosunda bekleterek ışığa hassas hale getiriyoruz. Böylece cam veya metal plakanın üzerinde el yapımı bir film tabakası oluşuyor. Bir sonraki aşamada bu plakayı kameranın içine yerleştirip pozluyoruz. El yapımı filmin ışık hassasiyeti çok düşük olduğu için pozlama ışık şartlarına bağlı olarak birkaç saniye sürüyor. Daha sonra karanlık odada geliştirici ve sabitleyici banyo işlemlerine tabi tutarak, plakanın üzerinde görüntüyü oluş-

turuyoruz. Son aşamada yüzde yüz saf gümüşten oluşan bu fotoğrafın zaman içinde bozulmaması için eski formüllere göre elde hazırlanan bir vernikle kaplanması gerekiyor. Bu şekilde koruma altına alınan fotoğraflar çok uzun yıllar hiç bozulmadan ilk günkü görünümünü koruyabiliyor. Kuralına göre kimyasal işlemden geçmiş ve iyi verniklenmiş fotoğraflar 1850'li yıllardan günümüze bozulmadan ulaşmıştır. Islak Kolodyum tekniği kullanarak yapılan cam negatifer sayesinde fotoğraflar geleneksel yöntemlerle kâğıda basılarak çoğaltılabildiği gibi, camın arkası siyah bir madde ile kaplanarak (Ambrotype) veya siyah metal plaka (Tintype) kullanılarak özgün pozitif imajlar yaratmak mümkün.

Anladığımız kadarıyla bu tekniği uygulayabilmek için bir kimyager gibi çalışmak gerekiyor. Kullandığımız kimyasallar sağlıklı zararlı mı?

Yurtdışında gerekli kimyasal malzemeleri kullanıma hazır şekilde temin etmek mümkün ama burada hepsini sıfırdan benim hazırlamam gerekiyor. Lisede kimyada çok zayıf olmama rağmen, bu işi yapmayı kafaya koyunca gerekli bütün bilgileri öğrendim. Böylece farklı formüllerle kendime özgü sonuçlar alma ve deneysel çalışmalar yapma imkanına da sahip oluyorum. Kimyasallar tabii ki zehirli; yememek, içmemek, içimize çekmemek gerekiyor. Karanlık odanın da iyi havalandırılmasında fayda var. Ancak kullandığımız kimyasalların büyük çoğunluğu, evimizdeki temizlik malzemelerinden daha zehirli değil. **Kullandığınız ekipmanlardan da söz edebilir miyiz? Herhalde çok özel kamera ve objektifler gerekiyor.**

Ben Islak Kolodyum tekniğini yirmi dolarlık plastik bir kamera ile öğrendim. Zamanla büyük format körüklü kameralara geçtim. Tarihi veya modern körüklü bir kamera ile son derece iyi sonuçlar almak mümkün. Benim tercihim antika objektifler; onların bugünkü tasarımlar için kusur sayılan özellikleri görüntüye bambaşka bir tat veriyor. Her objektifin kendine has bir görüntüsü var, kullanılabilir kondisyonda bulunmaları da çok zor. Çok sık tek bir objektifin peşinde günü-birlik yurtdışına müzayedeye gidiyorum, bazen alamadan geri dönüyorum. Bir de bu teknikte fotoğrafı üzerinde oluşturduğunuz plaka bizzat kameranın içine girdiği için yapabileceğiniz fotoğrafın büyüklüğü kameranızın büyüklüğü ile sınırlı; daha büyük formatta çalışmak için daha büyük kameraya ihtiyacınız var. Ancak bir kez gerekli ekipmanı sağladıktan sonra ömür boyu yeni bir ekipman alma ihtiyacımız yok çünkü bunların yeni modeli, daha hızlısı, daha yüksek kapasitelisi piyasaya çıkmıyor.

Özel portre çekimleri yapıyor musunuz? Üç yıl önce kurduğum 1851.studio'da özel portre çekimleri yapıyoruz. Geçtiğimiz dönemde Devrim Erbil'in 50. sanat yılı için hazırlanan çok özel bir kitabın portre çekimlerini gerçekleştirdik. Aralarında Metin Akpınar, Sunay Akın, Mario Levi, Yalın Alpay, Müfit Can Saçıntı ve Deniz Bayramoğlu'nun da bulunduğu yirmi yazar, Uğur Batı ve Gülşah Elikbank'ın editörlüğünde, Devrim Erbil'in eserleri üzerine kısa hikâyeler, şiirler yazdı. Devrim Erbil'in eserleri ve kitapta yer alan yazarların Islak Kolodyum portreleri ile disiplinlerarası bir kitap ortaya çıktı.

Kuralına göre kimyasal işlemden geçmiş ve iyi verniklenmiş fotoğraflar 1850'lerden günümüze bozulmadan ulaştı.

Kitapta yer alan portreler geçtiğimiz Şubat ayındaki İstanbul Antika ve Sanat Fuarı'nda sergilendi.

Sergiden söz açılmışken, başka sergileriniz oldu mu?

Dijital fotoğrafla uğraştığım dönemde hep bir sergi açmayı düşünmüştüm ama bir türlü on binlerce fotoğrafın içinden içime sinen bir seçki çıkartamamıştım. Tarihi tekniklerle çalıştığım beş yıla, daha yavaş ve yoğunlaşarak, proje odaklı çalışmam sayesinde beş kişisel, dördü yurt dışında olmak üzere beş de karma sergi sığdırdım. Uluslararası bir yarışmada dereceye giren iki fotoğrafım, Polonya'da Gdansk Milli Müzesi'nde sergileniyor.

Uyguladığımız tarihsel teknikleri öğrenmek isteyenler için atölye çalışmaları düzenliyor musunuz?

1851.studio'da atölye çalışmalarımız da oluyor. Bu sene Robert Kolej öğrencileri için kendi okullarında özel bir atölye çalışması gerçekleştirdik. Hayatları boyunca sadece dijital fotoğraf görmüş olan gençlerin tarihsel tekniklere ilgisi çok heyecan vericiydi. İleriki dönemlerde bu gibi çalışmalara devam edeceğiz. Ayrıca stüdyomuzu çok daha geniş karanlık odası olan yeni bir mekâna taşıyoruz. Virüsün de aramızdan ayrılmasıyla birlikte atölye çalışmalarına daha yoğun yer vereceğiz.

Son olarak, ileriye dönük projelerinizden bahsedebilir misiniz?

Virüs krizinden hemen önce ağırlıklı olarak el yapımı fotoğrafların sergileneceği 1851.gallery'nin hazırlıkları içindeydik. Ne de olsa galericilik genlerimde var. Hayatın normale dönmesiyle beraber, Türkiye ve yurt dışından el yapımı fotoğraf teknikleri ile çalışan fotoğrafçıların çalışmalarına yer verecek bu galeriyi hayata geçirmeyi planlıyorum. ●

Galata Kulesi – 06.07.2018
19x19 cm. Ambrotype

